

DOI 10.31651/2524-2660-2021-3-28-34
ORCID 0000-0003-4311-9709

АРХИПОВА Світлана Петрівна

докторка педагогічних наук, професорка,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: s.arhipova@cdu.edu.ua

ORCID 0000-0002-5356-1819

КРАСІЛИЧ Ірина Олегівна

кандидатка економічних наук, старша викладачка,
Національний університет «Львівська політехніка»
e-mail: iryna.o.krasilych@lpnu.ua

УДК 378.018.8.011.3–051:364]:376(045)

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
У КОНТЕКСТІ НОВІТНІХ ТЕНДЕНЦІЙ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

Здійснено спробу проаналізувати особливості підготовки фахівців соціально-педагогічних спеціальностей до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Вказано на необхідність вирішення проблеми підготовки та підвищення кваліфікації фахівців соціально-педагогічного профілю до роботи у контексті новітніх тенденцій інклюзивного навчання та приділено увагу розгляду нових тенденцій до підготовки.

Стаття побудована на матеріалах досліджень, які були складником комплексної програми науково-дослідницької роботи Черкаського національного університету імені Богдана

Хмельницького з теми «Неперервна професійна підготовка майбутніх фахівців».

З'ясовано, що вирішальним фактором слугування розвитку інклюзивного освітнього середовища має стати підготовка фахівців соціально-педагогічних спеціальностей. Визначено, що підготовка фахівців може бути представлена трьома основними компонентами: мотиваційно-аксіологічним, когнітивним та діяльнісно-практичним.

Процес підготовки фахівців соціально-педагогічних спеціальностей до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища розглянуто як цілеспрямований, системний процес, який

проходить у кілька етапів: мотиваційний, змістовий, практичний, узагальнювальний.

Представлено результати експериментальної перевірки моделі підготовки фахівців соціально-педагогічних спеціальностей до роботи в умовах інклюзивного середовища.

Ключові слова: інклюзивна освіта; інклюзивне освітнє середовище; підготовка соціально-педагогічних працівників; специфіка діяльності соціально-педагогічних працівників в інклюзивному середовищі; інклюзивно орієнтований зміст освіти.

Постановка проблеми. Удосконалення національної системи освіти та її інтеграція у міжнародний освітній простір актуалізують проблему підготовки сучасних фахівців, здатних працювати згідно з новими орієнтирами. Свідченням позитивних змін у забезпеченні розвитку національної освіти сьогодні є інклюзивне навчання, яке виступає у якості освітньої парадигми, що базується на світоглядних засадах соціальної інклюзії. Забезпечення однакового доступу всіх громадян до якісної освіти, рівноправність та доступність є ключовими у створенні інклюзивного освітнього середовища, що передбачає створення умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей [1].

Створення інклюзивного освітнього середовища актуалізує проблему підготовки висококваліфікованих фахівців у контексті новітніх тенденцій інклюзивного навчання, які володіють прийомами позитивної мотивації, специфікою соціально-педагогічного впливу на осіб з особливими освітніми потребами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині інклюзивне навчання тлумачать як освітню систему, що базується на принципах недискримінації, врахуванні багатоманітності людини і забезпечує здобуття якісної освіти на всіх рівнях та у всіх освітніх ланках на основі особистісно-зорієнтованої освітньої моделі [2].

Аналіз науково-педагогічної літератури засвідчує різноманітні підходи до вирішення проблеми підготовки та підвищення кваліфікації фахівців психолого-педагогічного профілю до роботи у контексті новітніх тенденцій інклюзивного навчання. Окремі теоретичні та практичні аспекти професійної підготовки соціально-педагогічних працівників до роботи з особами з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього середовища, висвітлено у наукових працях зарубіжних і вітчизняних дослідників: В. Гладуш, О. Глоба, Т. Дегтяренко, І. Демченко, Дж. Демпелер, Р. Джордж, В. Засенко, Т. Зуба-

рева, Н. Енестейшен, С. Кірк, Дж. Кларк, А. Колупаєва, С. Лілі, С. Литовченко, Т. Лормана, Дж. Лупарт, О. Мартинчук, Л. Прядко, Л. Савчук, Т. Сак, О. Таранченко, І. Татяничкової, О. Федоренко, Д. Харві, Д. Чемберс та інші.). С. Альохіна у своєму аналітичному звіті про результати проблем інклюзивного навчання в Україні зазначає, що сучасний стан підготовки фахівців соціально-педагогічних спеціальностей в Україні для роботи в інклюзивному освітньому середовищі не задовольняє суспільних потреб [3].

Вихідними моментами сьогодення, які визначають нові тенденції до підготовки фахівців соціально-педагогічних спеціальностей є розвиток: 1) соціальної концепції ставлення суспільства до осіб з інвалідністю; 2) інклюзивного навчання як моделі соціального устрою; 3) інклюзивної педагогіки як науки про освіту осіб з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі [1; 4; 5].

Відтак, у контексті новітніх тенденцій інклюзивної освіти набуває актуальності проблема підготовки фахівців соціально-педагогічних спеціальностей до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Мета статті: обґрунтувати модель підготовки фахівців соціально-педагогічних спеціальностей до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища та експериментально перевірити її ефективність.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап розвитку нашого суспільства характеризується формуванням нового погляду на освіту та самовизначення людини у соціумі. У межах міжнародного руху "Освіта для всіх" ("Education for all"), ініційованого ЮНЕСКО, освіта виступає у якості вирішального завдання щодо забезпечення освітніх потреб кожного з боку суспільства. За такого підходу інклюзивна освіта повинна стати окремою галуззю соціально-педагогічної теорії та практики. Постає потреба в конструюванні інклюзивного освітнього середовища, де надання освітніх послуг – це різновид соціально-педагогічної діяльності соціальних педагогів, соціальних працівників, психологів та іншого персоналу соціальних та освітніх закладів, що полягає в забезпеченні освітніми, виховними, психологічними й соціальними засобами цілеспрямованої соціалізації, самовизначення та адаптації до нової життєвої ситуації, соціальної допомоги й підтримки осіб з інвалідністю, у створенні сприятливих умов для всебічного розвитку, саморозвитку та самореалізації особистості [6; 7].

Нормативні документи з питань побудови інклюзивного середовища, зокрема, Конвенції ООН «Про права дитини»(ст.23,53), Конституція України (ст.53), Закону України «Про освіту»(ст.1,3,6,19,20), Закону України «Про повну загальну середню освіту»(ст.26), Закон України від 23.05.2017 № 2053-VIII «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» та ін. звертають увагу на якість надання послуг, здатних задовольнити фізичні, психологічні, соціальні та духовні потреби кожної особистості; вказують на потребу забезпечення доступності цих послуг, захисту прав та здоров'я дітей, покращенні їх психофізичного стану та підвищенні якості життя, рівня соціалізації. Отже, одним із провідних факторів розвитку інклюзивного освітнього середовища має стати підготовка фахівців соціально-педагогічних спеціальностей.

Аналіз соціально-педагогічних досліджень і практичного досвіду у контексті реалізації новітніх тенденцій інклюзивної освіти та керуючись листами МОН України «Методичні рекомендації щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами в закладах освіти в 2019/2020 н.р.» від 05.08.2019 №1/9-498, «Щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти у 2020/2021 навчальному році» від 31.08.2020 № 1/9-495, «Щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами у закладах освіти у 2021/2022 навчальному році» від 30.08.2021 №1/9-436 дозволили уточнити специфіку діяльності соціально-педагогічних працівників у інклюзивному середовищі та з'ясувати чинники, які слід враховувати: особливості мети й завдань інклюзивної діяльності створення комфортних умов для адаптації у освітньому середовищі, соціалізації і ресоціалізації осіб з особливими освітніми потребами, для їх інтеграції у загальноосвітній простір та різнобічного розвитку, самоорганізації, саморозвитку та самовизначення; умови надання соціальної підтримки й соціального захисту; напрями і зміст діяльності; особливості реалізації індивідуальних освітніх програм різних форматів; індивідуальні особливості суб'єктів освіти тощо.

У процесі дослідження було встановлено, що підготовка фахівців соціально-педагогічних спеціальностей до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища може бути представлена трьома основними компонентами: мотиваційно-аксіологічним (професійні цінності; профе-

сійна спрямованість та внутрішня мотивація на здійснення інклюзивної освіти; особистісні якості (емпатія, толерантність, педагогічний оптимізм, високий рівень самоконтролю); здатність до саморефлексії; спрямованість й особистісні цілі), когнітивним (теоретичні й методологічні знання; знання теорії інклюзивного навчання; пізнавальна активність; креативність, творчий підхід до вирішення соціально-педагогічних проблем), діяльнісно-практичним (уміння та навички: розробка індивідуальної програми розвитку осіб з особливими потребами; організація інклюзивного навчання за освітньою програмою закладу освіти відповідно до індивідуального навчального плану; психодіагностика, спрямована на вивчення соціально-психологічних характеристик особистості, надання корекційно-розвиткових послуг та психолого-педагогічного супроводу, організація арт-терапевтичних занять; психокорекція, психотерапія з метою розвитку та самоствердження особистості з особливими потребами, її консультування щодо поліпшення взаємин з соціальним середовищем; організація корекційно-розвиткових занять з набуття соціально-побутових навичок (самобслуговування, комунікації, позитивної поведінки, харчування, орієнтування у просторі тощо); організацію дозвілля, спортивно-оздоровчої та інших видів діяльності; надання консультативних послуг щодо захисту прав та інтересів; інформування щодо інших видів соціальних послуг тощо)[6;7;8,9].

Теоретико-методичний аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми став передумовою для моделювання системи підготовки фахівців соціально-педагогічних спеціальностей до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища. Логіка побудови дослідження з обґрунтування моделі підготовки фахівців насамперед передбачала оцінювання вихідного рівня підготовки майбутніх фахівців до інклюзивної освіти за традиційних умов, що було виконано в межах констатувального експерименту і стало передумовою подальшого проведення експерименту з обґрунтування і реалізації моделі.

Результати констатувального експерименту й огляд усталених в педагогічній науці основних вимог до відбору та структурування змісту підготовки сучасних фахівців соціально-педагогічних спеціальностей, переконали у необхідності розробки і запровадження у зміст професійної підготовки майбутніх соціально-педагогічних працівників інклюзивного складника, який має бути структурованим відповідно до логіки підготовки і відображати сучасні

досягнення в навчанні осіб з особливими освітніми потребами та базуватись на таких підходах: системно-структурному, суб'єктно-діяльнісному, компетентнісному, аксіологічному, акмеологічному.

У ході дослідження було висунуто припущення про те, що відбір структурних одиниць інклюзивного складника має сприяти усвідомленню соціальної значущості інклюзивного навчання, формуванню позитивної мотивації і професійного потенціалу майбутніх фахівців, зокрема професійних компетентностей студентів, необхідних для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Процес розробки і запровадження у зміст професійної підготовки майбутніх соціально-педагогічних працівників інклюзивного складника передбачав врахування закономірностей викладання професійно орієнтованих дисциплін, принципів організації освітнього процесу, що гарантують реалізацію освітніх, розвивальних та виховних цілей. У процесі дослідження було вдосконалено програми й педагогічне керівництво всіма видами практики; розширено бази практик із метою створення умов для формування вмінь і навичок роботи в інклюзивному освітньому середовищі.

Процес підготовки фахівців соціально-педагогічних спеціальностей до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища, як було констатовано у процесі дослідження – цілеспрямований, системний, поетапний, проходив у кілька етапів:

– перший, мотиваційний, передбачав знайомство з актуальними проблемами забезпечення розвитку національної освіти в Україні щодо впровадження ідей інклюзивної освіти; актуальними напрямками соціально-педагогічної діяльності; формування мотиваційно-ціннісного ставлення до роботи в інклюзивному освітньому просторі як можливого місця майбутньої роботи; орієнтацію студентів на самовиховання, саморозвиток і самореалізацію;

– другий, змістовий, був спрямований на: оволодіння теоретичними знаннями соціально-педагогічної роботи з особами з особливими освітніми потребами; ознайомлення з можливостями і умовами навчання в інклюзивному освітньому середовищі, психофізіологічними, соціальними і професійними особливостями осіб з інвалідністю; засвоєння основних понять, принципів і технологій теорії інклюзивного навчання; орієнтацію студентів на самостійну творчу діяльність;

– третій, практичний, орієнтував на засвоєння технологій та формування вмінь і навичок роботи з особами, які мають особливі освітні потреби в умовах закладів освіти та інклюзивних ресурсних центрів;

– і четвертий, узагальнювальний, передбачав усвідомлення майбутніми соціально-педагогічними працівниками уявлення про доцільність, можливості та особливості інклюзивної діяльності.

Модель системи підготовки фахівців соціально-педагогічних спеціальностей до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища розглядали як розгорнутий у часі педагогічний процес, побудований на ідеях цілісного підходу до розвитку особистості майбутнього фахівця у галузі інклюзивної освіти, яка містить методологічний, теоретичний, організаційно-методичний блоки.

Реалізація моделі відбувалась через доцільний відбір змісту освіти й освітніх технологій, форм і видів практичної діяльності студентів; стратегій та підходів до саморозвитку й самореалізації майбутніх фахівців, їх раціонального синтезу в єдиний комплекс педагогічних впливів, що забезпечило підготовку майбутніх фахівців до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Найбільш важливими складниками навчально-методичного забезпечення системи підготовки фахівців соціально-педагогічних спеціальностей до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища, стали авторські навчальні й навчально-методичні посібники: «Методи та технології роботи соціального педагога», «Основи соціально-педагогічних досліджень», «Соціальна педагогіка», «Тренінг самопізнання», «Методи соціокультурної реабілітації (арт-терапія)», монографії: «Актуальні проблеми соціальної роботи», «Соціально-педагогічні аспекти освіти різних категорій дорослих», «Теоретико-методичні та організаційно-технологічні аспекти підготовки соціальних педагогів і соціальних працівників до роботи з різними категоріями клієнтів», навчальні програми курсів, програма наскрізної практики, навчально-методичні матеріали, методичні рекомендації щодо практичної підготовки, організації самостійної й науково-дослідницької роботи, самореалізації та самовдосконалення студентів [6;7;8;9;11;12;13;14].

Дослідження проводилось впродовж 2018-2021 років у чотири етапи на базі Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, Національного університету «Львівська політехніка», які здій-

сновали підготовку бакалаврів і магістрів за спеціальностями «Дошкільна освіта», «Початкова освіта», «Соціальна педагогіка», «Соціальна робота», «Інклюзивна освіта», «Практична психологія».

Експериментом було охоплено 344 студентів (КГ – 171 осіб, ЕГ – 173 особи) і 27 викладачів. У межах констатувального експерименту, який став передумовою подальшого проведення дослідження з реалізації моделі системи підготовки фахівців соціально-педагогічних спеціальностей до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища мало місце оцінювання рівня підготовки соціальних педагогів і соціальних працівників за традиційних умов.

Оцінювання рівня підготовки студентів до надання освітніх послуг в умовах інклюзивного середовища відбувався відповідно до розроблених показників інклюзивної спрямованості, теоретичної обізнаності і пізнавальної активності та

критеріїв сформованості умінь і навичок згідно з рівнями сформованості (високий, достатній, середній, низький). За кожним із компонентів: мотаційно-аксіологічний, когнітивний, діяльнісно-практичний оцінювання здійснювалось окремо і потім було узагальнено в цілому за всіма компонентами.

Етап обробки передбачав систематизацію кількісних і якісних показників, порівняння даних констатувального і формувального експериментів, обґрунтування результатів, формулювання наукових висновків. Діагностичні методики та інструментарій на обох етапах дослідження були подібні.

Формувальний експеримент засвідчив, що позитивних результатів досягнуто як в контрольній так і в експериментальній групах, однак кількісні і якісні показники експериментальної групи суттєво перевищують показники контрольної групи (табл. 1).

Таблиця 1.

Динаміка рівнів підготовки до роботи в інклюзивному освітньому середовищі

Рівні підготовки студентів до роботи в ІОС	Констатувальний експеримент				Формувальний експеримент			
	Контрольна група		Експериментальна група		Контрольна група		Експериментальна група	
	кількість	%	кількість	%	кількість	%	кількість	%
Високий	5	2,9	6	3,4	18	10,5	28	16,1
Достатній	50	29,4	52	30,0	78	45,6	85	49,1
Середній	84	49,1	84	48,6	61	35,6	52	30,0
Низький	32	18,7	31	18,0	14	8,2	8	4,8
Разом	171	100,0	173	100,0	171	100,0	173	100,0

Значущість різниці цих показників із надійністю 95 % підтверджена статистичним аналізом експериментальних даних.

Показовими є результати узагальнених даних підготовки майбутніх фахівців до інклюзивної освіти (табл. 1.), що продемонстрували збільшення кількості студентів із високим рівнем на 12,7% в ЕГ і лише на 7,6 % у КГ; зменшення студентів із низьким рівнем на 10,5 % в ЕГ і на 13,9 % у КГ. Суттєво зросла кількість студентів із достатнім рівнем готовності – на 16,2 % та на 19,1 % (в ЕГ і КГ відповідно). За допомогою методів математичної статистики (порівняння дисперсій (за критерієм Фішера – Снедекора) та середніх арифметичних (за критерієм Стьюдента)) було підтверджено вірогідність отриманих результатів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Унаслідок дослідження підсумовано: запровадження моделі системи підготовки фахівців соціально-педагогічних спеціальностей до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища, що полягала у включенні інклюзивного

складника до змісту фахової підготовки, формуванні умінь і навичок взаємодії з особами з особливими освітніми потребами, її практичній спрямованості й орієнтації на саморозвиток особистості, сприяло підвищенню ефективності підготовки висококваліфікованих фахівців у контексті новітніх тенденцій інклюзивної освіти. Реалізація ж запропонованої моделі сприяла розробці на її основі нових підходів до підготовки фахівців, удосконаленню програм навчальних курсів і практик, створенню додаткових можливостей для самореалізації студента.

Проведене дослідження не вичерпує всіх проблем інклюзивного навчання. До актуальних питань належить політичний, правовий, соціально-економічний, морально-етичний, педагогічний способи регулювання інклюзивної освіти різних вікових груп. Серед перспективних напрямів – визначення основних перспектив розвитку інклюзивної освіти на державному, регіональному й галузевому рівнях.

Список бібліографічних посилань

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
2. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. Київ: Самміт-Книга, 2009. 272 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
3. Інклюзивна освіта в Україні: здобутки, проблеми та перспективи. Резюме аналітичного звіту за результатами комплексного дослідження. Червень 2011 – січень 2012. URL: <https://pandia.org/text/79/501/26323.php>.
4. Мартинчук О.В. Концепція підготовки майбутніх фахівців у галузі спеціальної освіти до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*, 2018. № (1). С. 49–53.
5. Матвєєва Н. Інклюзивна освіта в Україні: соціально-педагогічний аспект. *Освітній простір України*, 2017. №11(11). URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/esu/article/view/3080>.
6. Архипова С.П. Соціально-педагогічні аспекти освіти різних категорій дорослих: монографія. Черкаси: Пономаренко Р.В., 2013. 354 с.
7. Архипова С.П., Смеречак Л.І. До питань формування професіоналізму майбутніх соціальних педагогів у роботі з дітьми з вадами психофізичного розвитку. *Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки*, 2014. Вип. № 24(317). С. 7–13.
8. Архипова С.П., Смеречак Л.І. Професійна компетентність соціальних працівників у системі роботи з різними категоріями СНК дорослого населення. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*, 2017. № 1 (306). С. 232–239.
9. Архипова С.П., Демиденко Т.М. Методи соціокультурної реабілітації (арт-терапія): навч.-метод. посіб. Черкаси: Гордієнко Є.І., 2019. 88 с.
10. Садова І. Особливості підготовки майбутнього вчителя до навчання дітей з особливими потребами в умовах інклюзивної освіти. URL: <http://dsru.edu.ua/hsci/wp-content/uploads/2017/11/014-45.pdf>.
11. Забезпечення доступності до можливостей навчання для осіб з інвалідністю у закладах вищої освіти: Програма підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників та навчально-допоміжного персоналу Національного університету «Львівська політехніка». – Львів, 2020.
12. Bednarska Anastasiia, Hasiak Mariana, Krasilych Iryna. Trauma-informed approach in the development of inclusive education environment in the higher school. *Mental Health Global Challenges Journal. SPECIAL ISSUE “Ukraine and global processes in the area of Mental Health”*, 2019. P. 14–28. URL: <https://www.mhgcj.org/index.php/MHGCJ/issue/view/9/6>.
13. Методика Floortime у роботі педагога з дітьми із особливими освітніми потребами. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи, 2020. Вип. 78. С. 96–101.
14. Фаласеніді Т.М., Козак М.Я. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти в Україні. *Молодий вчений*, 2015. № 9 (24). Ч. 2. С. 77–81.
2. Kolupayeva, A.A. (2009). Inclusive Education: Realities and Prospects: Monograph. Kyiv: Summit-Knyga. 272 pp. (“Inclusive Education” Series). [in Ukr.].
3. Inclusive education in Ukraine: achievements, problems and prospects. Summary of the analytical report on the results of a comprehensive study. June 2011 – January 2012. Retrieved from <https://pandia.org/text/79/501/26323.php>. [in Ukr.].
4. Martynchuk, O.V. (2018). The Concept of Training of Future Professionals in the Field of Special Education for Professional Activity in an Inclusive Educational Environment. *Collection of Scientific Works of the Khmelnytsky Institute of Social Technologies of the University “Ukraine”*, 1: 49–53. [in Ukr.].
5. Matvieieva, N. (2017) Inclusive Education in Ukraine: Socio-pedagogical Aspect. *Educational space of Ukraine*, 11(11). Retrieved from <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/esu/article/view/3080>. [in Ukr.].
6. Arkhypova, S.P. (2013). Socio-pedagogical Aspects of Education of Different Categories of Adults: monograph. Cherkasy: Ponomarenko R.V. 354 p. [in Ukr.].
7. Arkhypova, S.P., Smerechak, L.I. (2014). On Issues of Formation of Professionalism of Future Social Pedagogues in Work with Children with Defects of Psychophysical Development. *Visnyk of Cherkasy University. Pedagogical Sciences Series*, 24(317): 7–13. [in Ukr.].
8. Arkhypova, S.P., Smerechak, L.I. (2017). Professional Competence of Social Workers in the System of Work with Different Categories of Socially Vulnerable Categories of the Adult Population. *Visnyk of Taras Shevchenko National University of Luhansk*, 1(306): 232–239 [in Ukr.].
9. Arkhypova, S.P., Demydenko, T.M. (2019). Methods of Socio-cultural Rehabilitation (Art Therapy): Teaching Method. Book. Cherkasy: Gordienko E.I. 88 p. [in Ukr.].
10. Sadova, I. (2017). Features of Preparation of the Future Teacher for Training of Children with Special Needs in the Conditions of Inclusive Education. Retrieved from <http://dsru.edu.ua/hsci/wp-content/uploads/2017/11/014-45.pdf> [in Ukr.].
11. Ensuring Accessibility to Educational Opportunities for People with Disabilities in Higher Education Institutions (2020): Program of Professional Development of Scientific-pedagogical Workers and Teaching-support Staff of the Lviv Polytechnic National University. Lviv. [in Ukr.].
12. Bednarska Anastasiia, Hasiak Mariana, Krasilych Iryna. Trauma-informed approach in the development of inclusive education environment in the higher school. *Mental Health Global Challenges Journal. SPECIAL ISSUE “Ukraine and global processes in the area of Mental Health”*, 2019. P. 14–28. URL: <https://www.mhgcj.org/index.php/MHGCJ/issue/view/9/6>.
13. Floortime Method in the Work of a Pedagogue with Children with Special Educational Needs (2020). *Scientific Journal of the M. P. Drahomanov National Pedagogical University. Series 5. Pedagogical sciences: realities and prospects*, 78: 96–101 [in Ukr.].
14. Falasenidi, T.M., Kozak, M.Ya. (2015). Normative and Legal Provision of Inclusive Education in Ukraine. *Young Scientist*, 9(24). Part 2: 77–81 [in Ukr.].

References

1. On education: Law of Ukraine of 05.09.2017 № 2145-VIII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukr.].

ARKHYPOVA Svitlana

Doctor in Pedagogy, Professor, Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy

KRASILICH Iryna

PhD of Economic, Senior Lecturer, Lviv Polytechnic National University

TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS OF SOCIO-PEDAGOGICAL SPECIALTIES IN THE CONTEXT OF THE LATEST TRENDS OF INCLUSIVE EDUCATION

Summary. *Introduction.* The creation of an inclusive educational environment, which raises the issue of training highly qualified professionals capable of working in accordance with the new guidelines is one of the positive changes in improving the national education system and its integration into the international educational space.

Purpose. Substantiation of the model of training specialists of social and pedagogical specialties to work in an inclusive educational environment and experimental verification of its effectiveness.

Methods. To solve this goal, a set of methods was used: study and analysis of scientific-methodological and special literature on the issue of research; analysis of educational programs; expert assessments, generalization of independent characteristics, modeling for substantiation and development of model of system of preparation of experts of socio-pedagogical specialties for work in the conditions of inclusive educational environment; pedagogical observation, conversation, questionnaire, interview, testing; pedagogical experiment to substantiate the model; methods of mathematical statistics for quantitative and qualitative analysis of the results of experimental work.

Results. Implementation of the model of system of preparation of experts of socio-pedagogical specialties for work in the conditions of inclusive educational environment which consisted in inclusion of an inclusive component in the maintenance of professional training, formation of abilities and skills of interaction with persons with special educational needs, its practical orientation and orientation on self-development improving the efficiency of training highly qualified specialists in the context of the latest trends in inclusive education.

Originality. We considered the model of the system of preparation of specialists of socio-pedagogical specialties to work in an inclusive educational environment as a pedagogical process developed over time, based on the ideas of a holistic approach to the development of the future specialist in the field of inclusive education. The implementation of the model took place through the appropriate selection of the content of education and educational technologies, forms and types of practical activities of students.

Conclusion. Implementation of proposed model of the system of training of specialists in socio-pedagogical specialties to work in an inclusive educational environment contributed to the development of new approaches based on it, improvement of curricula and practices, creation of additional opportunities for student self-realization.

The study does not cover all the issues of inclusive education. Topical issues include political, legal, socio-economic, moral and ethical, pedagogical ways of regulating inclusive education of different age groups. Among the promising areas – determining the main prospects for the development of inclusive education at the state, regional and sectoral levels.

Keywords: inclusive education; inclusive educational environment; training of socio-pedagogical workers; specifics of activity of socio-pedagogical workers in inclusive environment; inclusive oriented content of education.

Одержано редакцією 26.07.2021
Прийнято до публікації 10.08.2021